

Міністерство культури України
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової
Варшавський музичний університет Фридерика Шопена
Тайшаньський університет
Інститут культурології НАМ України

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-творчої
конференції

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ ТА КУЛЬТУРІ
УКРАЇНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Одеса – Київ – Варшава
2017

УДК 7:377/378+130.2 (477) «20»

ББК 74.200.54+71 (4Укр)

T65

Рекомендовано до друку Вченою радою НАКККіМ
протокол № 14 від 30 травня 2017 р.

T65 Трансформаційні процеси в мистецькій освіті та культурі України XXI століття: Зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 25-26 квітня 2017 р. – К. : НАКККіМ, 2017. – 300 с.

ISBN 978-966-452-253-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-творчої конференції, проведеної Національною академією керівних кадрів культури і мистецтв, Одеською національною музичною академією імені А. В. Нежданової, Варшавським музичним університетом Фридерика Шопена, Тайшаньським університетом, Інститутом культурології Національної академії мистецтв України 25-26 квітня 2017 року. До збірника увійшли тези доповідей, в яких розглянуто такі питання: українська культура як складова загальноєвропейського простору; діалог культур: традиції та сучасність; трансформаційні процеси в українській мистецькій освіті XXI століття; інноваційні технології в практиці сучасної освіти і культури; нові методологічні підходи дослідження джазової та естрадної музики; культурно-мистецькі пошуки молоді.

Редакційна колегія:

Чернець В. Г. – ректор НАКККіМ, доктор філософії, професор, заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої освіти України (*голова редколегії*); **Литвин С. Х.** – проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків НАКККіМ, доктор історичних наук, професор (*заст. голови редколегії*); **Гронау-Осинська А.** – професор Варшавського музичного університету Фридерика Шопена, доктор мистецтвознавства (dr. hab.), професор; **Лю Бінцян** – проректор державної консерваторії Тайшаньського університету, доктор мистецтвознавства, професор; **Шульгіна В. Д.** – професор НАКККіМ, доктор мистецтвознавства, професор; **Зосім О. Л.** – доцент НАКККіМ, кандидат мистецтвознавства, доцент (*відповідальна за випуск*); **Афоніна О. С.** – докторант НАКККіМ, кандидат мистецтвознавства, доцент; **Левко В. І.** – доцент НАКККіМ, кандидат мистецтвознавства.

Автори статей відповідають за достовірність і вірогідність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за вірне цитування джерел та посилання на них. Думки авторів можуть не збігатись із позицією редколегії.

УДК 7:377/378+130.2 (477) «20»

ББК 74.200.54+71 (4Укр)

ISBN 978-966-452-253-0

© Національна академія керівних
кадрів культури і мистецтв, 2017
© Автори, 2017

ваків, які намагалися імітувати голосом звуки джазових інструментів. Перший записаний приклад скету належить Л. Армстронгу у 1926 р. У 1940-х рр. цей вид значно ускладнив К. Коллоуей. Він надав йому нового значення – бі-боп.

Відомою виконавицею скету в 1940-х рр. стала Е. Фітцджеральд, яка довела скет-вокал до небувалих висот. Саме вона винайшла скет-мову, яка стала загальною для всіх джазових співаків. Її голос по гнучкості й техніці не поступався саксофоністам та трубачам. Діапазон голосу вокалістки охоплював три октави. Виконавська манера характеризувалася чистотою тону, бездоганною дикцією, фразуванням, інтонацією, майстерністю імпровізації. У своїх імпровізаціях вона створює потужні кульмінації за допомогою рок-н-рольних рифів. Її фрази базуються на кантрі- і блюзовій пентатоніці. Співачка використовує хроматичні боп-фрази. Слід зазначити те, що при всій схожості її фраз на фрази інструменталістів-боперів, вона змогла винайти вокальний варіант джазових мелодичних ліній.

Джазова зірка 70-х років ХХ століття саксофоніст Віталій Клейноти розповідав, що коли він «зняв» ходи Елли і намагався зіграти їх на саксофоні, нічого не вийшло – настільки вони були вокальними за своєю природою і не піддавалися механічному перенесенню на інструмент. Для її манери виконання характерна свінгова артикуляція, в якій восьмі артикулюються з тріольною пульсацією, губними приголосними «п», «д».

Свінгова інтонація – мелодична лінія, в якій ґрунтується на кантрі-пентатоніці, а фрази мають рифову основу, і саме рифи дозволяють влити у фразу енергію і створити «рифове накачування». Свінгові фрази складаються з чвертей і восьмих. Найчастіше це рифові фрази з динамічним акцентом «офф-біт» на складах «дю-бат» з яскраво вираженим свінговим розгойдуванням. У Е. Фітцджеральд потужний, важкий біг-саунд, з елементами «шаута», з хрипкими «dirty-тонами», які записуються в нотах хрестом, як партія ударних. Прості акорди вона оспівує пентатонікою. В імпровізації Е. Фітцджеральд робила потужні кульмінації і заряджала своє соло величезною енергетикою.

Ланіна Тетяна Олександрівна

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ АНСАМБЛІВ В УКРАЇНІ

Виникненню вокально-інструментальних ансамблів (ВІА) в Україні передували дві головні культурні тенденції: становлення рок-н-ролу США та специфіка розвитку музичного мистецтва в СРСР. Рок-н-рол

з'явився внаслідок соціально-політичних зрушень, які виникли після Другої світової війни. Молодь намагалася відійти від проблем, невлаштованості життя в світ мистецтва, зокрема музики, яка стала відображенням нової дійсності. У США на основі афроамериканського ритм-енд-блюзу, блюзу, бугі-вугі і кантрі в середині ХХ століття почав формуватися рок-н-рол, засновниками кого вважаються Ч. Беррі, Ф. Доміно, Л. Річард. Наприкінці 50-х років ХХ століття на Заході виникає ще один популярний напрямок серф-рок. Це динамічний танцювальний рок-н-рол, з акцентом на «гавайське» звучання гітари. Найбільш відомі гурти отримали особливу популярність в СРСР («The Fireballs» (1958), «The Shadows» (1958), «The Ventures» (1958). Також у 50-ті роки активно набирає обертів такий напрямок музики, як рокабіллі. Серед відомих представників – Д. Кеш, Р. Орбісон, Е. Кокран, К. Перкінс та ін. У той же час в Англії під впливом рокабіллі сформувалися знамениті групи «The Beatles» (1960) і «Rolling Stone» (1962). У своїй творчості гурти піднімали питання особистого, інтимного життя людини та гостро-соціальні проблеми сучасності. Саме у той час почалося активне втручання в естрадне середовище США та Західної Європи британських музичних колективів. Першу позицію у цьому плані посідають легендарні «The Beatles». В історії музики це явище одержало назву «Британського вторгнення».

В означений час СРСР переживав період так званої «відлиги». Особливий вплив на молодь в культурному сенсі мало безпосередньо «живе» спілкування з іноземцями, які з'їхалась в серпні 1957 р. до Москви для участі в VI Всесвітньому фестивалі молоді і студентів. Програма фестивалю включала міжнародні художні конкурси, виставки художньої фотографії, виставки образотворчого та прикладного мистецтва, міжнародний кінофестиваль, в програмі якого були представлені більш 180 фільмів із 30 країн, концерти молоді різних делегацій (Єгипту, Болгарії, Румунії, Югославії, Угорщини, Індії, Чехословаччини, ФРН, Іспанії та ін) та театральні вистави. Як наслідок поширилися міжкультурні зв'язки із західними країнами. Не тільки зарубіжні артисти приїжджали до СРСР, але і радянські артисти (Р. Бейбутов, М. Бернес, Ю. Богатіков, Н. Брегвадзе, І. Бржевська та ін.) мали можливість гастролювати за кордоном.

В 1950-60 роках розпочався новий етап формування естрадно-пісенного репертуару, який вирізнявся від попередніх помітними змінами в жанровому складі, функціональними особливостями та засобами оновлення. Популяризації сучасної естрадної музики в цей час значно сприяв розвиток телебачення, удосконалення музичних звукозаписувальної і звуковідтворювальної техніки, електромузичних інструментів та ін. Все це зумовило створення нової форми виконання, як вокально-

інструментальні ансамблі – офіційне найменування професійних і самодіяльних музичних гуртів у Радянському Союзі. Термін «ВІА» у радянський час був синонімом терміна «Музичний колектив» (міг застосовуватися навіть до іноземної групи), але з часом став асоціюватися саме з радянськими рок-, поп- і фолк-гуртами...» [1]. ВІА обов'язково мали реєструватися при творчій організації, а саме філармонії, будинку культури, театрі або концертному об'єднанні.

Характерною відзнакою ВІА вважався репертуар, який дуже ретельно прослуховували та відбирали до концертної програми. Репертуар повинен складатися переважно з пісень, написаних членами Спілки композиторів та Спілки письменників. Також можна було виконувати декілька власних пісень, написаних членами ВІА. Кожна концертна програма мала офіційно затверджуватися худрадою, без дозволу якої неможливий виступ на публіці. Концертна програма переважно складалась з громадянського звучання патріотичної та естрадно-побутової лірики, а також з обробок народних пісень [2].

З'явилися уточнення пісенного жанру, характеристика яких підкреслює особистісне начало, такі як пісня-монолог, пісня-роздум, пісня-зізнання, пісня-благання, проблематика яких ґрунтується на перевазі інтимного. Відповідний супровід у творах має яскравість і виразність інструментальних фарб, що оздоблює та підсилюють образну зміст [2].

Характерною рисою ВІА був якісний набір музичних інструментів. Обов'язково використовували електроінструменти (електрогітари, електрооргани, синтезатори, звукопідсилююча апаратуру), ритм-секцію (барабани, тамби, тарілки, перкусія), духову секцію. Не існувало конкретного інструментального складу колективу, він постійно варіювався, іноді, щоби додати певний колорит музиці, використовували різні народні інструменти (сопілка, бандура, електробандура, кобза та ін.). Художній керівник брав на себе відповідальність за індивідуалізацію ВІА. Музична діяльність ВІА підготувала слухачів до наступного музичного напрямку в СРСР – рок-музики.

У 50-60-ті роки існувала плеяда українських композиторів, які писали пісні для естрадних виконавців того періоду. Серед них – корифеї-піснярі Георгій і Платон Майбороди, Олександр Білаш, Ігор Шамо, Микола Сингаївський, Григорій Верьовка, Володимир Івасюк та ін.

В Україні популярності в цей час набули гурти «Смерічка» (1966), «Червона рута» (1971), «Кобза» (1971), «Карпати» (1970), «Світязь» (1974), «Арніка» (1971), «Водограй» (1974), «Мрія» (1965) та ін. Так, «Смерічка» стала першим українським колективом, який вийшов на міжнародний рівень, провівши успішно гастролі в Румунії. Відмінною рисою «Черво-

ної рути» виявилось поєднання в репертуарі і стилі виконання елементів народної музики з сучасними ритмами. «Кобза» вирізнялась від інших специфічністю тембрових барв, зокрема звучанням електробандури і електрокобзи. Колектив довів, що старовинні народні інструменти (сопілка, скрипка, козобас, бугай, дрімба, ліра, бандура і кобза) можуть мати сучасне звучання.

Одним з перших жіночих колективів вважається український фольк-бітовий жіночий ансамбль «Мрія». Основу його оригінального стилю і репертуару склали пісні І. Поклада.

Таким чином, на формування ВІА в середині ХХ століття вплинули поширення культурних зв'язків із західними країнами та особливості розвитку українського музичного мистецтва, які склалися внаслідок хрущовської «відлиги». Це призвело до появи цілої низки колективів, як професійних так і самодіяльних.

Використані джерела

1. Иванова Л. И. Советская песня [Электронный ресурс] / Л. И. Иванова // Отечественная музыкальная литература 1917–1985. – М., 1996. – Режим доступа : <http://www.norma40.ru/articles /sovetskaya-pesnya.htm>. – Назва з екрану.
2. Юцевич Ю. Є. Музыка. Словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с.

Літвін Альона Валеріївна

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІА «ЧЕРВОНА РУТА»

Вокально-інструментальний ансамбль «Червона рута» був створений у жовтні 1971 р. при Чернівецькій філармонії за ініціативи А. Євдокименка. До його складу були залучені учасники естрадного оркестру місцевого університету для акомпанування співачці С. Ротару. Назву колективу дав композитор В. Івасюк за написаною ним однойменною піснею. Саме в цей час він тісно співпрацював з А. Євдокименком і С. Ротару. Дебют ансамблю відбувся у Зоряному містечку радянських космонавтів [1].

Зважаючи на те, що у програмі колективу переважали пісні, не характерні для тодішнього усталеного репертуару філармоній, художня рада при Міністерстві культури не затвердила програму. Однак завдяки авторитетності тодішнього директора Чернівецької філармонії П. Фаліка ВІА «Червона рута» стали учасниками музичного заходу «Зірки радянської та зарубіжної естради» [2].

1972 р. поклав початок активної творчої і концертної діяльності ансамблю. Колектив часто виступає на кращих сценічних майданчиках Радянського Союзу. Музичні заходи за їхньою участю з величезним ус-